

ILK VA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA AQLIY TARBIYA BERISH MAZMUNI

Talabalar: Orziqulova Moxiniso,

Danaboyeva Aysulu

Rahbar: Kayumova Nargiza Mirziyatovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berishning mazmuni va ahamiyati yoritilgan. Aqliy tarbiyaning maqsadlari, uning bolalarning intellektual rivojlanishiga ta'siri va ta'lim-tarbiya jarayonidagi usullari tahlil qilingan. Shuningdek, bolalarda mustaqil fikrlash, qiziqish, kuzatuvchanlik va muammolarni hal qilish qobiliyatini shakllantirish masalalariga e'tibor qaratilgan. Aqliy tarbiyada oilaning, maktabgacha ta'lim muassasalarining va o'yin faoliyatining o'rni keng ko'lamda ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Aqliy tarbiya, Ilk yosh, Maktabgacha ta'lim, Intellektual rivojlanish, Fikrlash qobiliyati, O'yin faoliyati, Ta'lim metodlari, Kuzatuvchanlik, Mustaqil fikrlash, Oila va ta'lim muassasasi roli.

THE CONTENT OF MENTAL EDUCATION OF PRIMARY AND PRESCHOOL CHILDREN

Abstract: This article describes the content and importance of mental education for primary and preschool children. the goals of intellectual education, its influence on children's intellectual development and methods in the educational process are analyzed. Attention is also paid to the formation of children's independent thinking, interest, observation and problem-solving skills. The role of the family, preschool educational institutions, and play activities in mental education has been widely revealed.

key words: *Mental education, Early age, Preschool education, Intellectual development, Thinking ability, Game activity, Educational methods, Observability, Independent thinking, Role of family and educational institution*

СОДЕРЖАНИЕ ПСИХИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО И ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация: *В данной статье рассмотрено содержание и значение психического воспитания детей младшего и дошкольного возраста. Анализируются цели интеллектуального воспитания, его влияние на интеллектуальное развитие детей и методы в образовательном процессе. Также уделяется внимание формированию у детей самостоятельного мышления, интереса, наблюдательности и навыков решения задач. Широко раскрыта роль семьи, дошкольных образовательных учреждений и игровой деятельности в психическом воспитании.*

Ключевые слова: *Умственное воспитание, Ранний возраст, Дошкольное образование, Интеллектуальное развитие, Мыслительные способности, Игровая деятельность, Методы обучения, Наблюдение, Самостоятельное мышление, Роль семьи и образовательного учреждения.*

Kirish

Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish jamiyatning intellektual salohiyatini shakllantirishdagi muhim bosqichdir. Bu yoshdagi bolalar aqliy rivojlanishning intensiv davrini boshdan kechiradi, shu sababli ularda bilim olish, fikrlash va mantiqiy xulosa chiqarish qobiliyatlarini rivojlantirish pedagog va ota-onalarning asosiy vazifalaridan biridir. Ushbu maqolada aqliy tarbiyaning mazmuni, maqsadlari va amalga oshirish yo‘llari atroflicha yoritiladi.

Aqliy tarbiyaning mazmuni va mohiyati

Aqliy tarbiya – bu bolalarda bilim olishga qiziqish uyg‘otish, ularni kuzatuvchanlik, mustaqil fikrlash va ijodkorlikka o‘rgatish jarayonidir. U bolalarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, aqliy faoliyatni mustahkamlash va

ularga turli muammolarni hal qilishda yordam berishga qaratilgan. Aqliy tarbiya quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Bilim olish jarayoni: Bolalarning yoshiga mos keladigan bilimlarni o'rgatish.
2. Fikrlash qobiliyatini rivojlantirish: Mantiqiy, tahliliy va ijodiy fikrlashni shakllantirish.
3. Qiziqishni oshirish: Dunyoni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqni uyg'otish.
4. Ijodkorlikni qo'llab-quvvatlash: Tasavvur va ijodiy faoliyatni rivojlantirish.

Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar aqliy tarbiyasining o'ziga xosligi

Bu yoshdagi bolalar uchun quyidagi xususiyatlar hisobga olinadi:

Qisqa e'tibor: Bolalar uzoq vaqt biror faoliyatga e'tibor qaratolmaydi, shuning uchun qisqa va qiziqarli mashg'ulotlar tashkil etish kerak.

Taqlid qilish: Bolalar kattalarga taqlid qilish orqali ko'p narsalarni o'rganadi. Shu bois, pedagoglar va ota-onalar ularga yaxshi namuna bo'lishi lozim.

Faol o'yinlar: O'yin faoliyati orqali o'rganish bu yoshdagi bolalar uchun eng samarali metoddir.

Tasviriy fikrlash: Bu yoshdagi bolalarda ko'proq tasviriy fikrlash rivojlangan bo'ladi. Ob'ektlar va hodisalarni ranglar, shakllar va hajmlar orqali tushunish muhimdir.

Aqliy tarbiyaning asosiy maqsadlari

1. Bolalarda bilim olishga bo'lgan ehtiyojni shakllantirish.
2. Dunyoni tanish va tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish.
3. Bolalarda mustaqil fikrlash va mulohaza qilish ko'nikmalarini shakllantirish.
4. Muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirish.
5. E'tibor, xotira va ijodkorlikni oshirish.

Aqliy tarbiya usullari va vositalari

Aqliy tarbiya jarayonida quyidagi usullar va vositalar qoʻllaniladi:

1. Oʻyin faoliyati

Oʻyin bolalarning dunyoqarashini kengaytiradi va fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Didaktik oʻyinlar, qurilish oʻyinlari va mantiqiy oʻyinlar bolalarning aqliy salohiyatini oshiradi. Masalan, "Kim tez javob beradi?", "Ortib qolgan narsani top", "Raqamlarni sanash" kabi oʻyinlar samarali hisoblanadi.

2. Kuzatish va tahlil qilish

Tabiat hodisalarini kuzatish, kundalik voqealarni tahlil qilish orqali bolalar dunyoqarashini kengaytirish mumkin.

Masalan, daraxtlarning oʻsishini kuzatish, hayvonlarning odatlarini oʻrganish.

3. Savol-javob metodi

Bolalarga turli savollar berish orqali ularning fikrlash jarayonini faollashtirish.

Masalan, "Nega quyosh botadi?", "Nima uchun daraxtlarning barglari kuzda toʻkiladi?" kabi savollar bolalarni mulohaza yuritishga oʻrgatadi.

4. Ertak va hikoyalar

Ertak va hikoyalar bolalarda tasavvur va xayolot qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, ularga hayotiy muammolarni hal qilishda yordam beradi.

5. Tasviriyl faoliyat

Chizish, boʻyash va qurish orqali bolalarning ijodkorligi va mantiqiy fikrlash qobiliyati rivojlanadi.

6. Matematik mashqlar

Oddiy matematik misollar, geometrik shakllarni tanish va guruhlash bolalarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini oshiradi.

Aqliy tarbiyada oila va pedagoglarning oʻrni

Oilaning roli

Oila bolalarning birinchi maktabidir. Ota-onalar bolalarning savodini oshirishda va bilimga qiziqish uyg'otishda muhim rol o'ynaydi. Uy sharoitida qiziqarli kitoblar o'qish, matematik o'yinlar o'ynash va tasviriy faoliyatni qo'llab-quvvatlash kerak.

Pedagoglarning roli

Maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagoglar bolalarga bilim va ko'nikmalarni beradi. Pedagoglar innovatsion metodlarni qo'llab, bolalarning intellektual rivojlanishiga yordam beradi.

Aqliy tarbiyada muammolar va ularni hal qilish

Muammolar:

1. Oila va ta'lim muassasalari o'rtasidagi uzviylikning yo'qligi.
2. Bolalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini pasaytiruvchi omillar.
3. Pedagoglarning aqliy tarbiya bo'yicha malakasining yetarli emasligi.

Hal qilish yo'llari:

Ota-onalar va pedagoglar uchun treninglar tashkil etish.

Innovatsion usullar va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish.

O'yin va ijodkorlik faoliyatini faol qo'llash.

Xulosa

Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarga aqliy tarbiya berish ularning kelajakdagi intellektual va ijodiy rivojlanishi uchun mustahkam asos yaratadi. Bu jarayonda oila, ta'lim muassasalari va pedagoglarning uzviy hamkorligi muhimdir. Aqliy tarbiya bolalarning nafaqat fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, balki ularni kelajakda jamiyatga foydali shaxs bo'lib yetishishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILADIGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Kayumova, N. M. (2022, November). Funktsional'nie obyazannosti direktora doshkol'noy obrazovatel'noy organizatsii. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS" (Vol. 1, No. 3, pp. 102-107).

2. Kayumova, N. M., & Ro'ziyeva, M. M. Oilada bolalarni xalq merosi vositasida ma'naviy-ahloqiy tarbiyalashda xalq pedagogikasining o'rni. Uchinchi renessans davrida Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning roli" mavzusidagi talabalarning Ilmiy-amaliy anjumani materiallari, 102-104.
3. Kayumova, N. M., & Bazarbaeva, Z. O. (2023, October). Rech' detey kak psikhologo-pedagogicheskaya problema. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE "INNOVATIVE TRENDS IN SCIENCE, PRACTICE AND EDUCATION" (Vol. 2, No. 8, pp. 68-73).
4. Kayumova, N. M. (2023). Educating children in the spirit of national values in preschool educational organizations and in the family. Modern Scientific Research International Scientific Journal, 1(6), 33-38.
5. Kayumova, N. M., & Turg'unova, M. R. (2023, January). "Ilk Qadam" davlat o'quv dasturi asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonlarini tashkil etish. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 609-612).
6. Kayumova, N. M., & Turg'unova, M. R. (2023, January). Maktabgacha ta'limni sifat jihatdan takomillashtirishda tarbiyachining pedagogik mahorati. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 605-608).
7. Kayumova, N. M., & Murodxo'jaeva, Z. M. (2023, January). Tarbiyachining faoliyatlarni tashkil etilish jarayonidagi ijodkorligi. In INTERNATIONAL CONFERENCES (Vol. 1, No. 2, pp. 601-604).
8. Kayumova, N. M., & Yakubova, Z. Z. (2021). Doshkol'noe obrazovanie kak sposob formirovaniya obrazovanny i vospitanny lichnosti. In Sovremennaya nauka. XXI vek: nauchnyy, kul'turnyy, IT kontekst (pp. 92-95).
9. Kayumova, N. M. (2019). Peculiarities of teaching English in ESP classes. Modern Scientific Research, 128.
10. Kayumova, N. M., & Pirmukhamedova, M. E. (2019). Rukovoditel' doshkol'noy obrazovatel'noy organizatsii i ego funktsional'nye obyazannosti. Aktual'nye problemy sovremennogo obrazovaniya: opyt i innovatsii, 42.